

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Bankų veiklos apžvalga

2023

Bankų veiklos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2023

ISSN 2335-8319 (online)

Leidinį parengė
Bankų ir draudimo priežiūros departamentas

Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2024
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Bankų veiklos apžvalga 2023 m.

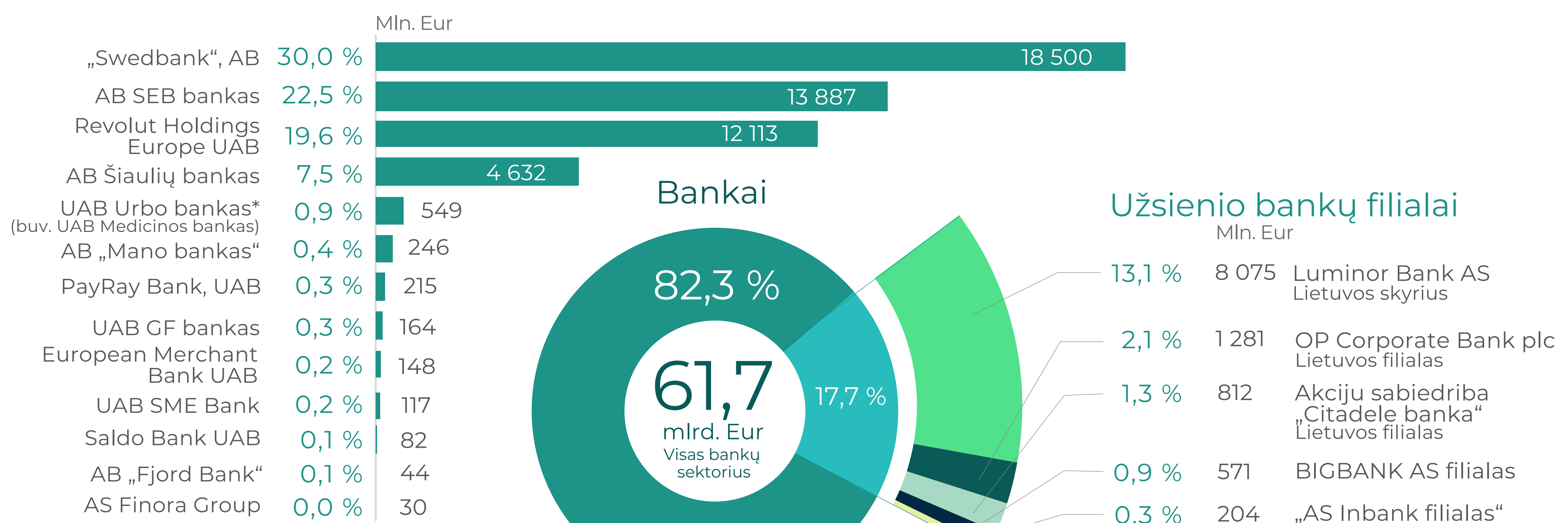
Rinkos dalyviai

13
bankų

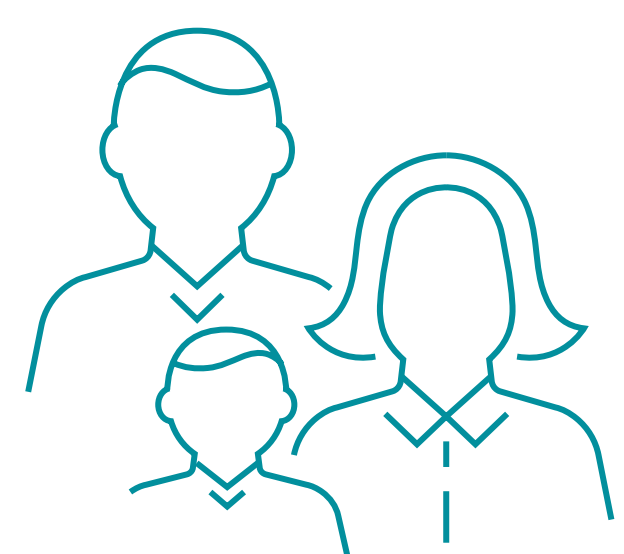
5
užsienio
bankų filialai

Rinkos dalys pagal turtą

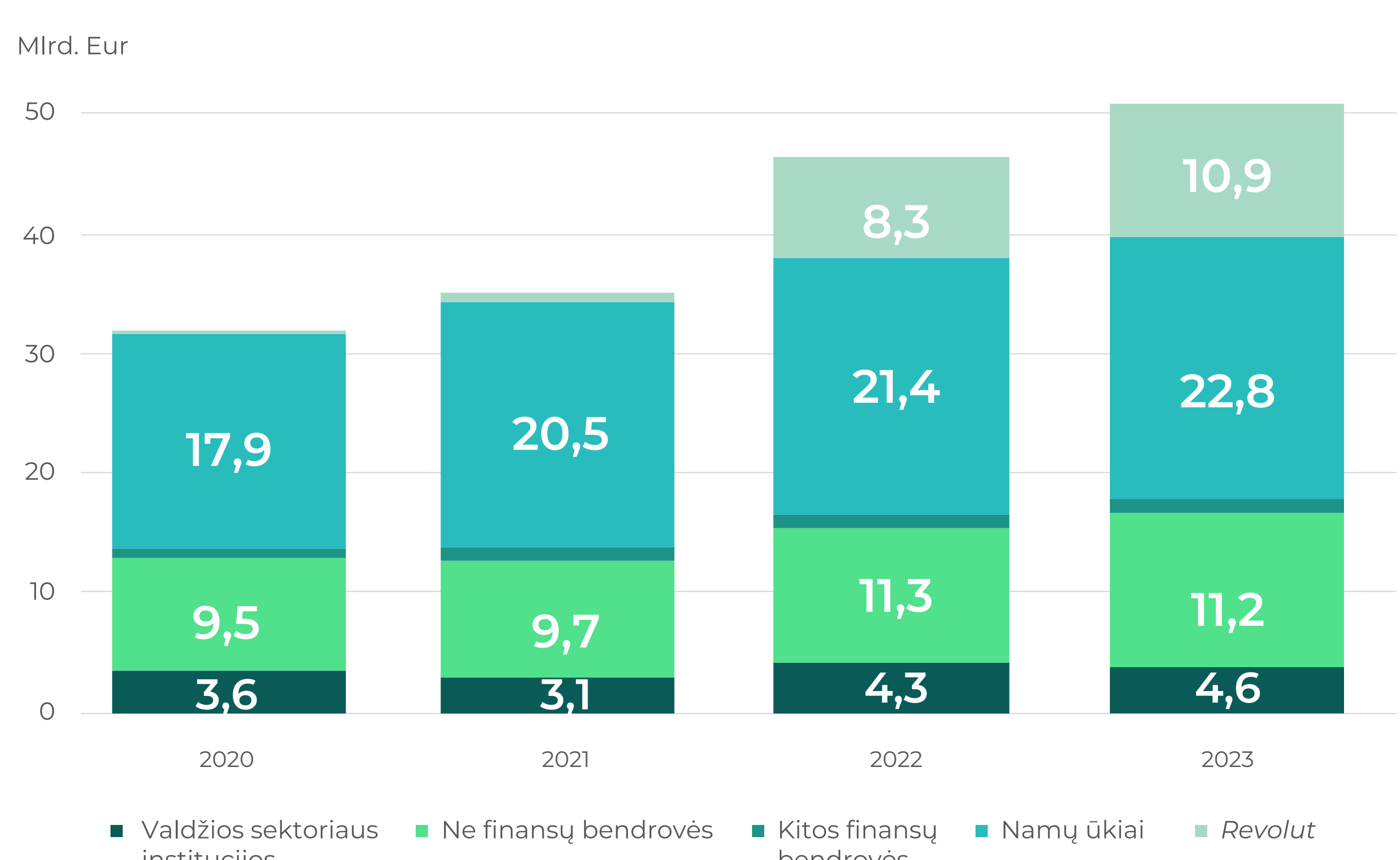
* Nuo 2024 m. vasario 1 d. UAB Medicinos bankas pakeitė banko pavadinimą į UAB Urbo bankas.

Indėliai

+6,7 %*

Namų ūkiai
(per 2023 m.)

>> Gyventojų indėliai 2023 m. išaugo 1,4 mlrd. Eur, arba 6,7 %*

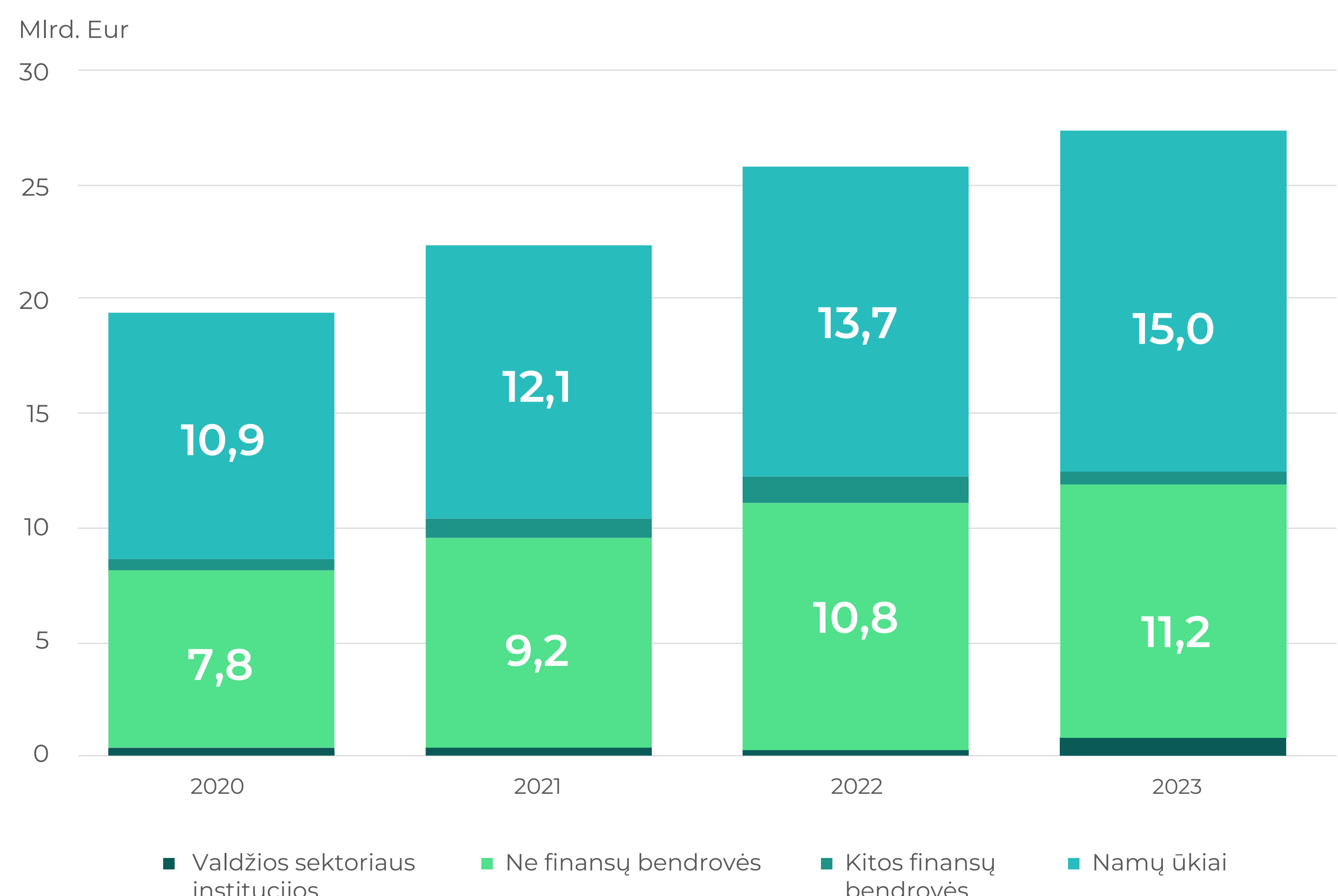
* Eliminavus Revolut Holdings Europe UAB nerezidentų indėlius.

Paskolos

+6,1 %
(+ 672 mln. Eur)

Būsto paskolos
(per 2023 m.)

>> Per metus labiausiai augo paskolos namų ūkiams

Veiklos riziką ribojančių reikalavimų vykdymas

19,9 %

Kapitalo pakankamumo rodiklis (KPR)

342 %

Padengimo likvidžiuoju turto rodiklis (LCR)

201 %

Grynasis pastovaus finansavimo rodiklis (NSFR)

6,05 %

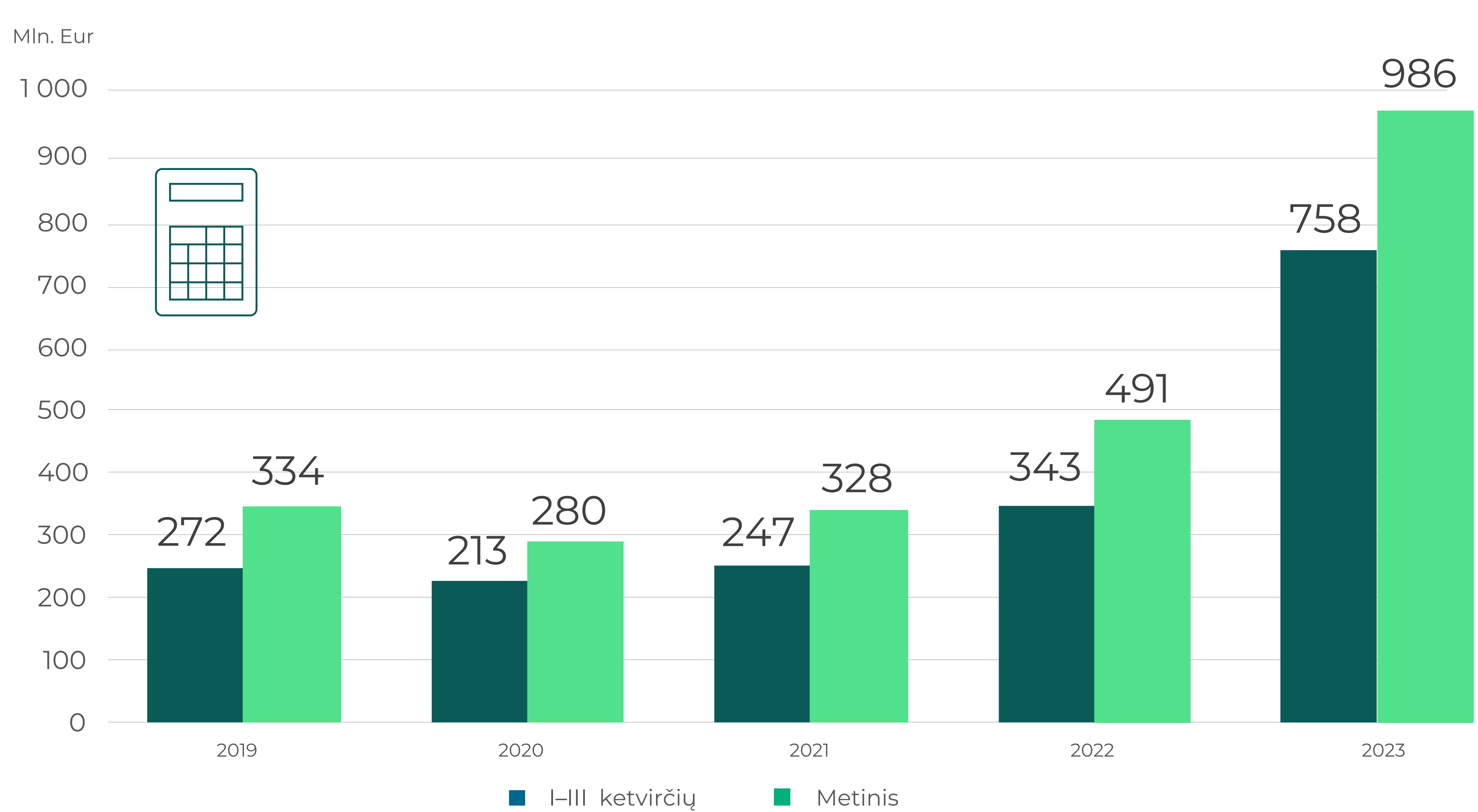
Sverto rodiklis

>> Bankų kapitalo pakankamumo lygis išliko aukštas

>> Likvidžiojo turto atsargos bankuose ir toliau buvo didelės

>> Sverto rodiklis daugiau kaip du kartus viršijo minimalų reikalavimą

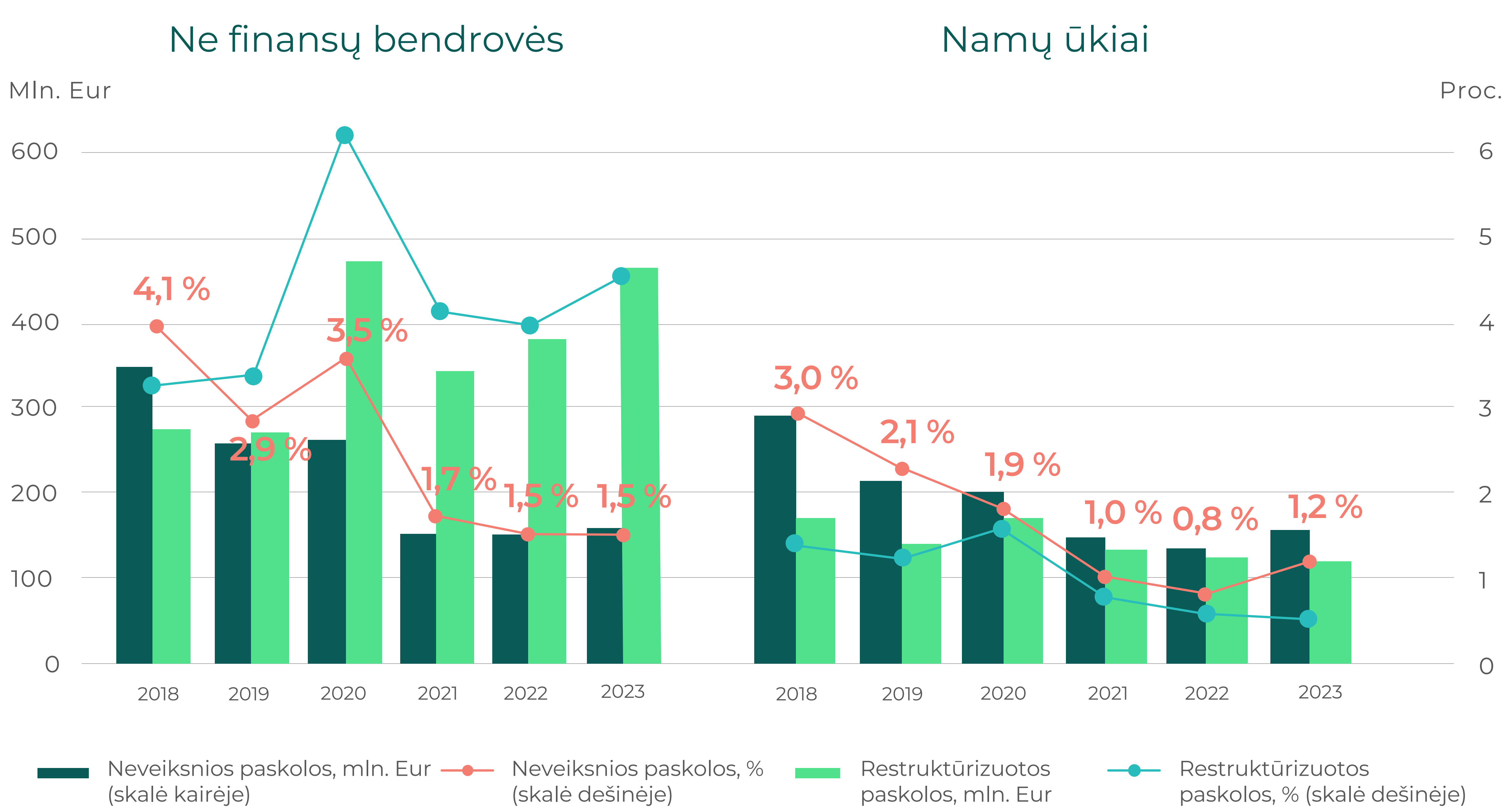
Pelnas

Šaltinis: Lietuvos bankas.

>> Bankų sektorius pasiekė istorinį pelningumą

Paskolų kokybė 2018–2023 m.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

>> Didesnės neigiamos įtakos bankų paskolų portfelio kokybei kol kas nėra

Turinys

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE.....	5
TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	8
REIKALAVIMŲ VYKDYMAS	8
PASKOLŲ PORTFELIS	12
INDĒLIAI BANKUOSE.....	13
PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS.....	14
PRIEDAS. PAGRINDINIAI BANKŲ SEKTORIAUS RODIKLIAI	16

SANTRAUKA

Nepaisant ekonominių iššūkių ir vis dar padidėjusios geopolitinės įtampos, Lietuvos bankų sektorius 2023 m. pasiekė rekordinį pelningumą palaikydamas aukštą paskolų kokybės lygį ir toliau didindamas likvidumo atsargas. Tačiau esamos ekonominės bei geopolitinės aplinkybės verčia išlikti budriems, toliau didinti sektoriaus kibernetinį atsparumą, užtikrinti pakankamą jo likvidumą ir atidžiai stebėti paskolų portfelio kokybės pokyčius.

Europos Centriniam Bankui (ECB) priėmus sprendimus didinti palūkanų normas, bankų pelnas 2023 m., kaip ir buvo prognozuota, viršijo 1 mlrd. Eur, t. y. net du kartus buvo didesnis, nei gautas 2022 m. Atsižvelgdamas į susidariusias išskirtines aplinkybes, Lietuvos bankas 2023 m. pradžioje pasiūlė nustatyti laikinąjį solidarumo įnašą, kuris sumažino bankų gautą pelną, dalį jo (250 mln. Eur) skiriant šalies karinio mobilumo ir karinės transporto infrastruktūros projektams finansuoti.

2023 m. visi bankai vykdė jiems nustatytus kapitalo pakankamumo bei likvidumo reikalavimus, o bankų kapitalo pakankamumo lygis ir toliau buvo aukštas. Reikšminga likvidžiojo turto dalis buvo laikoma bankų (taip pat ir Lietuvos banko) sąskaitose.

Naujieji rinkos dalyviai plėtojo veiklą ir didino valdomo turto dalį, tačiau bankų sektorius vis dar buvo koncentruotas. Neseniai veiklą pradėję bankai specializuojasi smulkiojo ir vidutinio verslo (SVV) bei vartojimo kredito segmentuose, keli rinkos dalyviai aktyviai teikia mokėjimo paslaugas, tad šiose srityse stebima didesnė konkurencija.

2023 m. iššūkiškai nesustabdė skolinimo veiklos – bankų paskolų portfelis per metus išaugo 4,6 mlrd. Eur (15,5 %) – iki beveik 35 mlrd. Eur. Ekonomikos augimo lėtėjimas ir kylančios palūkanų normos šiek tiek pablogino paskolų portfelio kokybę, tačiau atidėjinių lygis vis dar yra mažesnis už euro zonos bankų vidurkį.

2023 m. indėliai toliau augo, tačiau jų didėjimo tempas buvo mažesnis negu 2022 m. Augant palūkanoms, indėliai iki pareikalavimo buvo sparčiai keičiami į terminuotuosius indėlius. Europoje pastaruoju metu populiarėjančios indėlių platformos suteikia Lietuvoje veikiantiems bankams papildomą likvidumo valdymo priemonę.

2023 m. finansinio sukčiavimo mastas (atvejų skaičius ir nuostolių dydis) ir toliau didėjo – per metus bankai fiksavo daugiau nei 10 tūkst. sukčiavimo atvejų – 33 proc. daugiau nei 2022 m. Didesnių nuostolių išvengta ir dėl aktyvesnių bankų pastangų stabdyti įtartinas mokėjimo operacijas – tokių mokėjimo operacijų vertė sudarė daugiau nei 7 mln. Eur. 2023 m. labiausiai augo ir toliau dominavo duomenų viliojimo ir investicinio sukčiavimo mastas.

2023 m. kibernetinių incidentų, paveikusių bankus, skaičius mažėjo, tačiau kibernetinės rizikos lygis ir toliau buvo aukštas. Visi incidentai kilo dėl paskirstytojo paslaugos trikdymo atakų (angl. *distributed denial-of-service attack*, DDoS). Dažniausiai tai turėjo trumpalaikį poveikį bankinių paslaugų pasiekiamumui internetu Lietuvoje.

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE

Šiuo metu Lietuvoje veikia 18 bankų sektoriaus dalyvių: banko licencijas turi 6, specializuoto banko licencijas – 7, kaip užsienio bankų filialai veikia dar 5 bankai.

Per 2023 m. bankų sektoriaus dalyvių skaičius sumažėjo vienu dalyviu, kadangi 2023 m. antrąjį ketvirtį Danske Bank A/S Lietuvos filialas galutinai baigė bankininkystės verslą Lietuvoje (Vilniuje toliau veikia „Danske Bank“ technologijų ir paslaugų centras), o naujų banko ar specializuoto banko licencijų 2023 m. nebuvo išduota. Tačiau 2023 m. vasario viduryje bankinę veiklą pradėjo Saldo Bank UAB (jam specializuoto banko licencija suteikta dar 2021 m. spalio mėn.). UAB Medicinos bankas nuo 2024 m. vasario 1 d. pakeitė pavadinimą į UAB Urbo bankas.

Šiuo metu Lietuvos bankas kartu su ECB nagrinėja vieną paraišką gauti specializuoto banko licenciją.

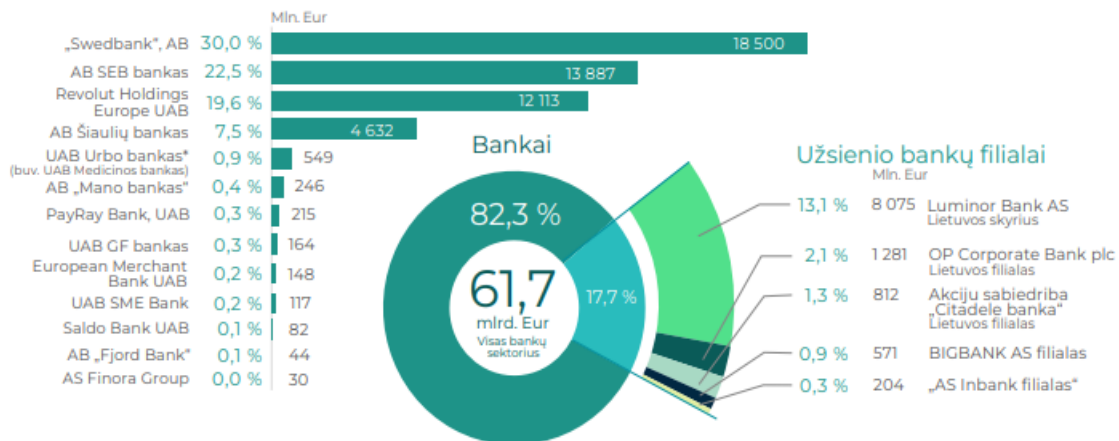
1 lentelė. Bankų sektoriaus dalyviai ir jų statusas (2024 m. balandžio 1 d. duomenimis)

Bankas (6 dalyviai)	Specializuotas bankas (7 dalyviai)	Užsienio banko filialas (5 dalyviai)
„Swedbank“, AB	AB „Mano bankas“	BIGBANK AS filialas
AB SEB bankas	UAB GF bankas	OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas
Revolut Bank UAB	European Merchant Bank UAB	Luminor Bank AS Lietuvos skyrius
AB Šiaulių bankas	UAB SME Bank	AS „Citadele banka“ Lietuvos filialas
UAB Urbo bankas	Finora Bank UAB	„AS Inbank filialas“
PayRay Bank, UAB	AB „Fjord Bank“	
	Saldo Bank UAB	

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Naujieji rinkos dalyviai plėtojo veiklą ir didino valdomo turto dalį, tačiau bankų sektorius vis dar buvo koncentruotas. Du didžiausi Lietuvoje veikiantys bankai – „Swedbank“, AB, ir AB SEB bankas – užima daugiau kaip pusę (52,5 %) rinkos pagal turimą turtą, trečiasis pagal turto dydį, aukščiausiu konsolidavimo lygiu, yra Revolut Holdings Europe UAB (19,6 %). Ketvirto pagal dydį AB Šiaulių banko rinkos dalis pagal turtą sudarė 7,5 proc. Nuo 2024 m. pradžios keturi didžiausi Lietuvoje veikiantys bankai yra tiesiogiai prižiūrimi ECB.

1 pav. 2024 m. sausio 1 d. Lietuvoje veikę bankai ir užsienio bankų filialai pagal turtą

Kitų devynių bankų bendras turtas 2023 m. išaugo 24,4 proc. - iki 1,6 mlrd. Eur (prieš metus sudarė 1,3 mlrd. Eur) ir jie užėmė 2,6 proc. rinkos.

Šie rinkos dalyviai specializuojasi SVV kreditavimo bei vartojimo kredito segmentuose, keli rinkos dalyviai aktyviai teikia mokėjimo paslaugas – tad šiose srityse konkurencija yra didesnė. Tačiau Lietuvos bankų sektoriuje takoskyra tarp didžiųjų, ilgiau veikiančių bankų ir specializuotų bankų, nepaisant veiklos apimties augimo pastaraisiais metais, ir toliau yra reikšminga.

Užsienio bankų filialų, tarp kurių toliau dominuoja Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, bendras turtas sudarė 17,7 proc. rinkos.

2023 m. Lietuvos bankas ir ECB nagrinėjo keletą prašymų išduoti bankų licencijas, toliau aktyviai buvo vertinamas jau licencijuotų bankų įsigijimas (tarp kurių – ir vienas didžiausių 2023 m. susijungimo sandorių Lietuvos finansų rinkoje), **vadovų pasikeitimas, taip pat prašymai įsteigti filialus kitose Europos Sąjungos (ES) valstybėse ir pakeisti įstatus dėl įstatinio kapitalo didinimo bei bankus kontroliuojančiosios bendrovės**. Apžvelgiamu laikotarpiu vykę autorizavimo procesai buvo susiję su kredito unijų reforma, naujais projektais ir įprasta bankų veikla.

Lietuvos bankas ir ECB pastebi, kad pareiškėjai pastaraisiais metais skiria vis daugiau dėmesio tinkamam pasirengimui įvairiems autorizavimo procesams ir atitinkamai veiklai, kreipiasi dėl išankstinio vertinimo, kuris dažnai tampa sėkmės pagrindu, taip pat atkreipia dėmesį į paraiškose nustatomas reikšmingas rizikas, susijusias su planuojamo verslo modelio tvarumu, siūlomų kandidatų į banko vadovų pareigas kvalifikacija ir patirtimi, investuotojų tinkamumu.

2023 m. įsigaliojo naujos [Lietuvos banko prižiūrimų finansų rinkos dalyvių vadovų ir pagrindines funkcijas atliekančių asmenų vertinimo nuostatai](#), [Pranešimo apie Lietuvos banko prižiūrimų finansų rinkos dalyvių kvalifikuotosios įstatinio kapitalo ir \(arba\) balsavimo teisių dalies įsigijimą ir perleidimą teikimo taisyklių](#) ir [Bendrujų Lietuvos banko prižiūrimų finansų rinkos dalyvių prašymų išduoti leidimus pateikimo, nagrinėjimo ir leidimų išdavimo taisyklių](#) redakcijos. Pakeitimai susiję su Lietuvos bankui ir ECB autorizavimo procesu metu teikiama informacija, ypatingas dėmesys atkreiptinas į skatinimą, o tam tikrais atvejais ir prievolę – informacijos pateikimui naudoti Bendro priežiūros mechanizmo informacijos valdymo sistemos portalą.

2023 m. taip pat pradėta derinti nauja Lietuvos banko leidimo įregistruoti banko įstatų pakeitimus išdavimo tvarkos aprašo redakcija, kuri turėtų prisidėti prie tokių prašymų pateikimo ir vertinimo proceso optimizavimo.

Lietuvos bankas rekomenduoja stebėti autorizavimo naujienas reguliariai atnaujinamoje Lietuvos banko interneto svetainėje, dalyvauti Lietuvos banko organizuojamose konsultacijose ir proaktyviai įsitraukti į efektyvaus autorizavimo praktikos formavimą.

TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

2023 m. bankuose didėjo indėlių, jie buvo nukreipti likvidumo atsargoms didinti – augo bankų (taip pat Lietuvos banko) sąskaitose laikomos lėšos, didėjo investicijos į vertybinius popierius.

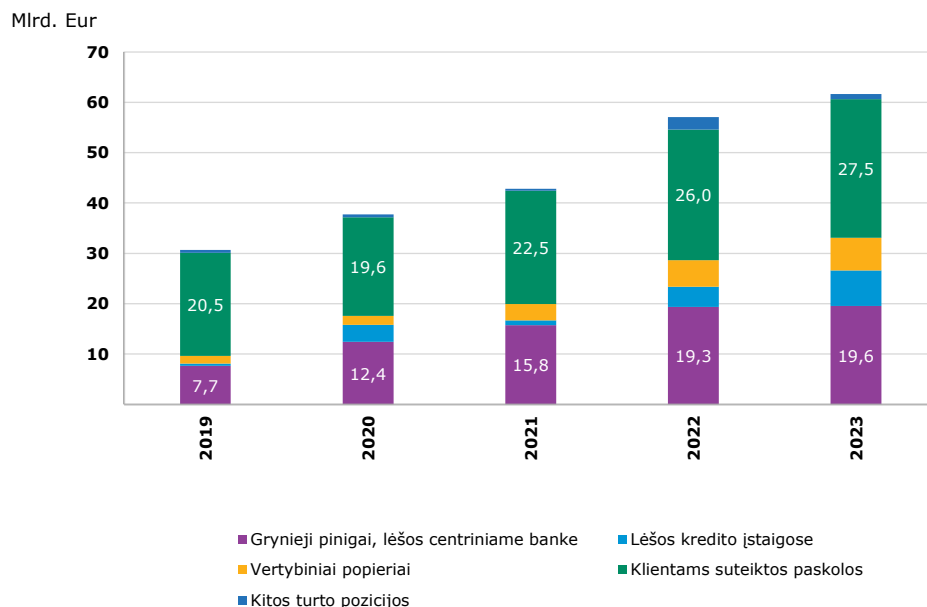
Bankų turtas per metus išaugo 6,1 mlrd. Eur (10,9 %) – iki 61,7 mlrd. Eur¹.

Klientams suteiktų paskolų, kurios ir toliau yra didžiausią bankų turto dalį sudarantis turto straipsnis, grynoji vertė padidėjo 1,6 mlrd. Eur (6,0 %) – iki 27,5 mlrd. Eur (plačiau apie paskolas žr. skyriuje „Paskolų portfelis“).

Apžvelgiamu laikotarpiu bankų lėšos, laikomos centriniame banke, ūgtelėjo 0,22 mlrd. Eur (1,2 %) – iki 19,1 mlrd. Eur, taip pat bankai turėjo 0,4 mlrd. Eur grynujų pinigų (šiek tiek mažiau nei prieš metus). Lėšos kitose kredito įstaigose padidėjo beveik dvigubai - nuo 4 iki 7 mlrd. Eur. Per metus grynieji pinigai ir likvidžiosios lėšos bankuose paaugo 3,2 mlrd. Eur (13,7 %) – iki 26,6 mlrd. Eur. Metų pabaigoje grynieji pinigai ir likvidžiosios lėšos bankuose sudarė net 43 proc. bankų turto, ir tai buvo antra pagal dydį turto dalis, jau visiškai nedaug atsiliekanči nuo paskolų.

Bankų turimų vertybinių popierių portfelis per metus padidėjo 1,2 mlrd. Eur (23,2 %) – iki 6,4 mlrd. Eur (10,4 % bankų turto).

2 pav. Bankų sektoriaus turto dinamika
(2018 m.–2023 m. pabaigoje)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Įsipareigojimai didėjo dėl augusių indėlių. 2023 m. visi indėliai padidėjo 4,4 mlrd. Eur (9,4 %) – iki 50,8 mlrd. Eur. Pašalinus *Revolut* grupės įtaką, indėliai padidėjo 1,7 mlrd. Eur (4,4 %). Indėliai tebėra pagrindinis bankų

¹ Apžvalga parengta pagal neaudituos duomenis. Bankų sektoriaus dalyviams dėl šios ar kitų svarbių priežasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami.

finansavimosi šaltinis, jie sudarė 88 proc. bankų įsipareigojimų (plačiau apie indėlius žr. skyriuje „Indėliai bankuose“).

Dviem bankams sumažinus įsiskolinimą ECB vykdomose tikslinėse ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose, centrinio banko indėliai per metus sumenko nuo 1,6 mlrd. iki 0,5 mlrd. Eur (arba sudarė 0,9 % visų įsipareigojimų). Įsipareigojimai kredito įstaigoms (daugiausia patronuojančiosioms) per metus padidėjo 48 proc. ir siekė beveik 3 mlrd. Eur (5 % visų įsipareigojimų).

REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

Nors kapitalo pakankamumo rodiklis šiek tiek sumažėjo, 2023 m. bankai ir toliau buvo gerai kapitalizuoti. Palyginti su 2022 m., kapitalo pakankamumo rodiklis sumažėjo nuo 20,32 iki 19,94 proc., rizikos pozicijoms augant greičiau, nei didėjo kapitalo bazė. Lietuvoje veikiančiuose bankuose ir toliau dominuoja aukščiausio lygio kapitalo priemonės: bendro 1 lygio nuosavo kapitalo (CET1) rodiklis sudarė 18,61 proc.

Visi bankai vykdė jiems nustatytus kapitalo pakankamumo reikalavimus, nurodytus 2 lentelėje. Šiuo metu jiems taikomas 8,0 proc. bendro kapitalo pakankamumo reikalavimas (1 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar I*) ir individualiai nustatomas 2 lygio papildomo kapitalo reikalavimas (2 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar II*).

2 lentelė. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai ir nustatyti kapitalo reikalavimai (2023 m. sausio 1 d.–2024 m. sausio 1 d.)

Pavadinimas	Faktinė reikšmė, proc.		Reikalavimas*, proc.
	2023 01 01	2024 01 01	
„Swedbank“, AB	18,8	19,7	9,8
AB SEB bankas	18,8	18,4	10,12
AB Šiaulių bankas	16,1	22,4	10,05
Revolut Holdings Europe UAB	24,1	21,6	11,7
UAB Urbo bankas	20,7	20,9	9,7
PayRay Bank, UAB	27,1	14,6	8,0**
AB „Mano bankas“	16,3	20,4	11,9
UAB GF bankas	18,2	16,4	11,79
European Merchant Bank UAB	22,3	16,2	10,3
UAB SME Bank	15,1	17,9	13,55
AB „Fjord Bank“	24,4	14,6	8,0**
AS Finora Group	20,5	14,0	8,0**
Saldo Bank UAB	-	39,6	8,0**
Bankų sektorius	20,3	19,9	-

Šaltinis: Lietuvos bankas.

* Nurodyti kapitalo reikalavimai apima 1 ir 2 ramsčių reikalavimus.

** Šiems bankams 2 ramsčio kapitalo reikalavimai pirmą kartą bus nustatyti nuo 2024 m.

Taip pat bankams nustatomas rekomenduojamas 2 ramsčio kapitalo (angl. *Pillar II guidance*, P2G) reikalavimas ir jungtinio kapitalo rezervo reikalavimas, kurį sudaro kapitalo apsaugos rezervo (2,5 %), anticiklinio kapitalo rezervo (AKR) (1,0 %)¹ ir kitų sisteminės svarbos įstaigų (1,0–2,0 %) rezervo reikalavimai².

Nors bankai buvo gerai kapitalizuoti, tik keli jų priėmė sprendimą dalį gauto pelno skirti dividendams mokėti. Praėjusiais metais dividendus už 2022 m. mokėjo: AB SEB bankas – 85 mln., AB Šiaulių bankas – 32,5 mln. ir UAB GF bankas – 1,04 mln. Eur Tačiau didžioji dalis bankų tebebuvo konservatyvūs ir gautą pelną skyrė kapitalo atsargoms didinti.

Bankų sektorius toliau palaikė aukštą sverto rodiklio lygį. 2024 m. sausio 1 d. duomenimis, sverto rodiklis per metus padidėjo 0,21 proc. punkto ir, sudarydamas 6,1 proc., du kartus viršijo minimalią ribą (3 %).

Bankų sektoriaus likvidumo situacija 2023 m. ir toliau buvo labai gera – visi bankai su didele atsarga vykdė nustatytus likvidumo rodiklius, bankuose laikomos likvidžiojo turto atsargos buvo reikšmingos. Sukauptos didelės likvidžiojo turto atsargos leido bankams, dalyvaujantiems ECB tikslinėse ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose ir ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose, anksčiau termino grąžinti lėšas be papildomo finansavimo pritraukimo.

Bankų sektoriaus **padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis** (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR) **2023 m. sumažėjo nuo 390 iki 342 proc. ir daugiau nei 3 kartus viršijo nustatytą minimumą**, t. y. bankų turima likvidumo atsarga daugiau nei tris kartus viršijo vieno mėnesio netenkamų pinigų srautą. Neįskaitant Revolut Holdings Europe UAB, dėl specifinio veiklos modelio turinčio aukštą likvidumo rodiklį ir darančio reikšmingą įtaką vidutiniam bankų sektoriaus likvidumo rodikliui, LCR pokytis 2023 m. būtų mažesnis – sumažėtų nuo 270 iki 252 proc. Bankų sektoriaus likvidumo mažėjimą lėmė perteklinio likvidumo mažinimas didžiuosiuose bankuose ir kai kuriuose bankuose išaugęs kredito portfelis.

Lietuvos bankų likvidumo rodikliai tebėra daug aukštesni nei daugumoje Europos šalių. Palyginkime: ES valstybių bankų, dalyvaujančių Bendrame priežiūros mechanizme, LCR vidurkis³ sisteminės svarbos bankuose sudarė apie 159, mažos sisteminės svarbos bankuose – 204, grynasis pastovaus finansavimo rodiklis (angl. *net stable funding ratio*, NSFR) – 126 ir 130 proc.

¹ 2022 m. spalio mėn. Lietuvos banko valdyba nustatė 1 proc. AKR normą, grąžindama ją į prieš pandemiją buvusį lygį. AKR sukaupti bankai turėjo vienus metus – 1 proc. AKR norma įsigaliojo 2023 m. spalio 1 d.

² 2023 m. gruodžio pabaigoje Lietuvos banko valdyba peržiūrėjo sisteminės svarbos bankų papildomo kapitalo rezervo reikalavimus. „Swedbank“, AB, ir AB SEB bankui reikalavimai liko nepakeisti – nustatyti po 2 proc., AB Šiaulių bankui – 1 proc. pagal riziką įvertinto turto, o Revolut Bank UAB reikalavimas buvo padidintas nuo 1 iki 2 proc. pagal riziką įvertinto turto (šis didesnis reikalavimas bus taikomas nuo 2024 m. liepos 1 d.).

³ ECB Data Portal 2023 m. trečiojo ketvirčio duomenimis.

3 lentelė. Bankų padengimo likvidžiuoju turtu rodikliai
(2023 m. sausio 1 d.–2024 m. sausio 1 d.)

Pavadinimas	2023 01 01	2024 01 01
„Swedbank“, AB	367,85	270,69
AB SEB bankas	165,95	232,73
AB Šiaulių bankas	183,76	216,94
Revolut Holdings Europe UAB	1436,51	620,11
UAB Urbo bankas	418,61	469,14
PayRay Bank, UAB	1683,85	1617,35
AB „Mano bankas“	229,06	194,32
UAB GF bankas	432,82	248,19
European Merchant Bank UAB	306,8	154,87
UAB SME Bank	174,52	310,17
AB „Fjord Bank“	2210,98	484,91
AS Finora Group	250,63	161,18
Saldo Bank UAB	-	6868,00
Bankų sektorius	389,56	341,97

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Bankai su pakankamu rezervu vykdė ir ilgalaikio finansavimosi stabilumą parodančio antrojo privalomojo likvidumo rodiklio – NSFR – reikalavimą. Bankų sektoriaus NSFR visus 2023 m. buvo dvigubai didesnis, nei reikalaujamas minimalus 100 proc. dydis, ir metų pabaigoje sudarė 201 proc.

4 lentelė. Bankų grynojo pastovaus finansavimo rodikliai
(2023 m. sausio 1 d.–2024 m. sausio 1 d.)

Pavadinimas	2023 01 01	2024 01 01
„Swedbank“, AB	218,3	213,04
AB SEB bankas	125,97	142,92
AB Šiaulių bankas	137,6	142,98
Revolut Holdings Europe UAB	892,14	409,62
UAB Urbo bankas	163,31	167,78
PayRay Bank, UAB	155,96	186,13
AB „Mano bankas“	202,28	197,30
UAB GF bankas	130,44	140,34
European Merchant Bank UAB	231,07	218,12
UAB SME Bank	169,98	156,89
AB „Fjord Bank“	146,69	133,15
AS Finora Group	177,62	134,90
Saldo Bank UAB	-	204,16
Bankų sektorius	198,28	200,64

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Pagrindinis Lietuvoje veikiančių bankų finansavimosi šaltinis ir toliau yra klientų indėliai, o už juos bankų mokama kaina 2023 m. reikšmingai didėjo. 2022 m. viduryje prasidėjęs ir 2023 m. tebesitęsęs ECB pagrindinių palūkanų normų didinimas atsispindėjo ir visų Lietuvoje veikiančių bankų už terminuotuosius indėlius mokamų palūkanų kainodaroje. Lietuvos banko duomenimis, Lietuvos pinigų finansų įstaigų euro zonos namų ūkiams už naujus sutarto termino indėlius eurais mokamos vidutinės palūkanų normos per metus padidėjo daugiau nei 3 kartus - nuo 1,02 iki 3,53 proc.

PASKOLŲ PORTFELIS⁴

PASKOLŲ PORTFELIO POKYČIAI

2023 m. stebėti ekonominiai bei geopolitiniai iššūkiai nesustabdė skolinimo veiklos – bankų paskolų ir kitų išankstinių mokėjimų portfelis išaugo 4,60 mlrd. Eur (15,5 %) – iki 34,22 mlrd. Eur.

Paskolų portfelis be pozicijų kredito įstaigose ir centriniuose bankuose (toliau – paskolų portfelis) padidėjo 1,56 mlrd. Eur (6,0 %) – iki 27,51 mlrd. Eur.

Didžiausią bankų paskolų portfelio dalį (43,9 %) sudarančios paskolos namų ūkiams per metus išaugo 1,32 mlrd. Eur (9,7 %) – iki 15,02 mlrd. Eur. Panašiai padidėjo būsto ir vartojimo paskolos: būsto paskolų portfelis augo 0,67 mlrd. Eur (6,1 %) – iki 11,67 mlrd. Eur, vartojimo paskolų portfelis padidėjo 0,60 mlrd. Eur (41,4 %) – iki 2,06 mlrd. Eur. Priešingai nei būsto paskolos, vartojimo paskolos sparčiai didėjo visus ketvirčius, tačiau didžiąją dalį visų suteiktų naujų paskolų sudarė paskolos ne Lietuvos rezidentams (dėl rinkos dalyvių vykdytos kreditavimo plėtros užsienyje). Būsto paskolų segmente trijų didžiųjų šalies bankų dalis toliau šiek tiek traukėsi (per metus sumažėjo 1,2 proc. p.) – iki 89,6 proc., o skolinant vartojimo reikmėms ir toliau aktyvesni buvo besispecializuojantys šiame segmente bankai.

Kita reikšminga bankų paskolų portfelio dalis – paskolos ne finansų bendrovėms (32,8 % portfelio) – 2023 m. išaugo 0,46 mlrd. Eur (4,3 %) – iki 11,24 mlrd. Eur. Daugiausia augo paskolos statybos (143 mln. Eur), transporto ir saugojimo (120 mln. Eur) sektoriuose veikiančioms įmonėms, sumažėjo – apdirbamosios gamybos (69 mln. Eur) sektoriaus įmonėms. Bendra bankų kreditavimo įsipareigojimų ne finansų bendrovėms vertė išaugo 6,9 proc. ir sudarė 3,31 mlrd. Eur.

Skirtingi veiksniai lėmė kitų finansų įstaigų bei valdžios institucijų paskolų portfelių pokyčius. Paskolų finansų bendrovėms (išskyrus kredito įstaigas) portfelis per metus sumažėjo 0,70 mlrd. – iki 0,44 mlrd. Eur vienai banko grupei 2023 m. trečiąjį ketvirtį priėmus sprendimą dėl Lietuvoje veikiančios grupės įmonės finansavimo perkėlimo į kitą šalį. Valdžios sektoriaus paskolų portfelis išaugo net 0,47 mlrd. Eur – iki 0,81 mlrd. Eur, tačiau augimas susijęs su vieno rinkos dalyvio lėšų investavimu kitose ES šalyse.

PASKOLŲ PORTFELIO KOKYBĖ

2023 m. paskolų portfelio kokybė šiek tiek pablogėjo. Neveiksnių paskolų (įskaitant paskolas kredito įstaigoms) dalis išaugo 0,09 proc. punkto – iki 1,00 proc., tokių paskolų balansinė vertė buvo 72,1 mln. Eur (27,6 %) didesnė nei metų pradžioje. Ne finansų bendrovių neveiksnių paskolų apimtis padidėjo 2,70 mln. – iki 148,8 mln. Eur (sudarė 1,45 % verslo paskolų), namų ūkių išaugo 69,2 mln. – iki 184,0 mln. Eur (1,2 % gyventojų paskolų).

Paskolų, kurių kredito rizika nuo pirminio pripažinimo reikšmingai padidėjo, apimtis namų ūkių portfelyje taip pat augo gerokai sparčiau nei įmonių portfelyje – atitinkamai 194,9 mln. Eur (19,3 %) ir 83,7 mln. Eur (5,7 %). Tokių paskolų dalis gyventojų ir įmonių paskolų portfelyje padidėjo 0,4 proc. punkto – iki 10,5 proc.

⁴ Įskaitant išperkamosios nuomos (lizingo) portfelį.

Ilgiau nei 30 d. pradelstų paskolų dalis per metus padidėjo 50,9 mln. – iki 192,0 mln. Eur, jų dalis paskolų portfelyje padidėjo iki 0,56 proc.: ne finansų bendrovių segmente pradelsimai išaugo 0,11 proc. punkto (iki 0,54 %), o namų ūkių segmente – 0,18 proc. punkto (iki 0,87 %).

Nepaisant sparčiau didėjusios namų ūkių didesnės rizikos paskolų apimties, gyventojų paskolų restruktūrizavimo apimtis popandeminiu laikotarpiu toliau traukėsi – apžvelgiamu laikotarpiu sumažėjo 8,0 mln. Eur (8,1 %). Verslo paskolų restruktūrizavimas išaugo 98,6 mln. Eur (26,2 %). Bendra restruktūrizuotų paskolų dalis per metus išaugo 0,03 proc. punkto – iki 1,6 proc. viso paskolų portfelio.

Besitęsiantis ekonominis neapibrėžtumas darė įtaką daugelio bankų atidėjinių išlaidoms. 2023 m. bankai patyrė 86,4 mln. Eur paskolų vertės sumažėjimo išlaidų. Paskolų ir specialiųjų atidėjinių santykis padidėjo 0,21 proc. punkto ir metų pabaigoje sudarė 1,13 proc., neveiksnių paskolų padengimo specialiaisiais atidėjimais rodiklis sumažėjo 0,2 proc. punkto – iki 35,6 proc. (verslo – 26,2 %, gyventojų – 43,2 %).

INDĖLIAI BANKUOSE

Apžvelgiamu laikotarpiu indėliai toliau augo, tačiau jų didėjimo tempas buvo mažesnis negu 2022 m. Praėjusiais metais visi indėliai padidėjo 4,4 mlrd. Eur (9,4 %) – iki 50,8 mlrd. Eur, o pašalinus *Revolut* grupės įtaką, indėliai padidėjo 1,7 mlrd. Eur (4,4 %).

Revolut grupės turimi indėliai 2023 m. pabaigoje sudarė beveik 11 mlrd. Eur. Pažymėtina, kad šios grupės klientų nerezidentų indėliai įvairiose ES šalyse sudaro 98 proc. banko indėlių. Praėjusiais metais *Revolut* grupės turimi indėliai išaugo 2,7 mlrd. Eur, arba 32 proc. (kitų bankų sektoriaus dalyvių turimi indėliai padidėjo 4,4 %).

Indėliai (pašalinus *Revolut* grupės įtaką) padidėjo gyventojų, valdžios institucijų ir kitų finansų bendrovių segmentuose, o ne finansų bendrovių indėliai šiek tiek sumažėjo. Didžiausią įtaką indėlių augimui turėjo padidėję gyventojų indėliai, pašalinus *Revolut* grupės įtaką (1,4 mlrd. Eur, arba 6,7 %). Ne finansų bendrovių indėliai labai nedaug sumažėjo – 69 mln. Eur (arba 0,6 %).

Tradiciškai paskutinį ketvirtį indėlių prieaugis buvo didžiausias – 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį klientų indėliai padidėjo 2,3 mlrd. Eur (6 %) dėl iki metų pabaigos įvykstančių atsiskaitymų su tiekėjais, pervedamų atlyginimų ir jų priedų.

Augant palūkanoms, indėliai iki pareikalavimo buvo sparčiai keičiami į terminuotuosius indėlius. 2023 m. terminuotųjų indėlių dalis padidėjo nuo 13 iki 26 proc. klientų indėlių (neįtraukiant *Revolut* grupės, jos beveik visi indėliai yra iki pareikalavimo).

Europoje pastaruoju metu populiarėjančios indėlių platformos suteikia Lietuvoje veikiantiems bankams papildomą likvidumo valdymo priemonę – galimybę rinkti ne tik Lietuvos gyventojų indėlius, bet ir gerokai platesnėje visų ES šalių rinkoje. Per indėlių platformas pritraukti kitų ES šalių gyventojų indėliai padidėjo iki 594 mln. Eur, o jų dalis Lietuvoje veikiančių bankų klientų indėlių portfelyje ir toliau buvo nedidelė (1,9 % bankuose be *Revolut* grupės). Indėlių platformos suteikia ne tik platesnes finansavimosi pasirinkimo galimybes bankams, bet ir galimybių Lietuvos gyventojams padėti indėlius į tokią paslaugą Lietuvos gyventojams siūlančius kitų ES šalių bankus.

PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS

Didelės infliacijos ir lėčiau augančios ekonomikos kontekste bankų sektorius fiksavo išskirtinai gerus pelningumo rodiklius – neaudituotais duomenimis, 2023 m. bankai uždirbo 986 mln. Eur pelno, o tai yra du kartus daugiau nei 2022 m. Pelningai praėjusiais metais dirbo 14 bankų ir užsienio bankų filialų, nuostolingai – 4. Visi nuostolingai dirbę bankai bendrai patyrė 9,7 mln. Eur nuostolį – tai neseniai veiklą pradėję specializuoti bankai, kurių veiklos išlaidos kol kas yra didesnės už gaunamas pajamas.

Dėl ECB sprendimų didėjusios palūkanų normos darė reikšmingą įtaką bankų palūkanų pajamų didėjimui. Ir, nors palūkanų išlaidos (dėl kilusių indėlių palūkanų normų) taip pat didėjo, tačiau absoliučia suma augimas buvo gerokai mažesnis už palūkanų pajamų augimą. Bankų palūkanų pajamos apžvelgiamu laikotarpiu, palyginti su 2022 m., padidėjo beveik tris kartus ir sudarė 2,5 mlrd. Eur (2022 m. – 903 mln. Eur). Palyginti su ankstesniais metais, palūkanų išlaidos padidėjo beveik 5 kartus – iki 464 mln. Eur (2022 m. – 99,7 mln. Eur). 2023 m. visos grynosios palūkanų pajamos buvo 2,5 karto didesnės negu 2022 m. ir sudarė per 2 mlrd. Eur.

Dalį 2023 m. gauto pelno bankai ir užsienio bankų filialai skyrė šalies karinio mobilumo ir karinės transporto infrastruktūros projektams finansuoti, pervesdami į šalies biudžetą 250 mln. Eur solidarumo įnašą. Prognozuojama, kad solidarumo įnašas už 2024 m. gali sudaryti apie 220 mln. Eur.

Bankams plečiant siūlomų paslaugų spektrą, augo ir suteikiamų paslaugų apimtis, dėl to grynosios paslaugų komisinių pajamos toliau didėjo. Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos 2023 m. padidėjo 235 mln. Eur, arba 39 proc., ir sudarė beveik 844 mln. Eur. Tokį augimą labiausiai lėmė per metus 133 mln. Eur, arba 32 proc., padidėjusios pajamos, susijusios su mokėjimo paslaugomis.

Bankų veiklos rezultatai mažino 2023 m. didėjusios administracinės išlaidos, kurios, palyginti su 2022 m., išaugo beveik 54 mln. Eur – iki 809 mln. Eur (apie 40 % šių išlaidų sudarė personalo išlaidos). O paskolų vertės sumažėjimo įtaka bankų pelningumui buvo šiek tiek didesnė nei prieš metus: 2023 m. paskolų vertė sumažėjo 86,4 mln., o 2022 m. – 81,0 mln. Eur.

Apžvelgiamu laikotarpiu bankų efektyvumo rodikliai gerėjo dėl didėjusių palūkanų pajamų.

Efektyvumo rodiklis, rodantis išlaidų ir pajamų santykį, 2024 m. sausio 1 d. sudarė 39,3 proc., per metus jo reikšmė sumažėjo (pagerėjo) 14,8 proc. punkto. Turto grąža 2023 m. pabaigoje sudarė 1,68, o nuosavybės grąža – 23,47 proc.

SUKČIAVIMAI IR KIBERNETINIAI INCIDENTAI

Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro duomenys rodo, kad **2023 m. finansinio sukčiavimo mastas (atvejų skaičius ir nuostolių dydis) ir toliau didėjo** – per metus bankai fiksavo daugiau nei 10 tūkst. sukčiavimo atvejų – 33 proc. daugiau nei 2022 m. Pernai, palyginti su 2022 m., sukčių išviliota suma ūgtelėjo 3,9 proc. – iki 12,3 mln. Eur. Bankams iš šios sumos pavyko sugrąžinti beveik 900 tūkst. Eur, todėl realūs nuostoliai sudarė 11,4 mln. Eur. Didesnių nuostolių išvengta ir dėl aktyvesnių bankų pastangų stabdyti įtartinas mokėjimo operacijas – tokių mokėjimo operacijų vertė siekė daugiau nei 7 mln. Eur. Praėjusiais metais labiausiai augo ir toliau dominavo duomenų viliojimo ir investicinio sukčiavimo mastas.

Kita vertus, nepaisant nesustojančio didėti finansinio sukčiavimo masto (nuo 2020 m. sukčių aktyvumas tik augo – bankų fiksuotas sukčiavimo atvejų skaičius per šį laikotarpį išaugo daugiau nei 7 kartus), stebėta ir teigiamų tendencijų. Iš pirmiau aptartų Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro duomenų matyti, kad

jau kelerius metus finansinio sukčiavimo masto augimo dinamika sulėtėjo, o bankams, kaip minėta, 2023 m. pavyko susigrąžinti daugiau nukentėjusių klientų lėšų ir sustabdyti daugiau įtartinų mokėjimo operacijų nei 2022 ar dar ankstesniais metais. Pavyzdžiui, palyginti 2020 ir 2021 m., mokėjimo paslaugų vartotojų patirtų nuostolių dydis tada buvo dvigubai didesnis (didėjo nuo 4,8 mln. iki 10,2 mln. Eur). Vėlesniais metais klientų nuostoliai vis dar augo, tačiau lėtesniu tempu: 2022 m. pervestų lėšų suma sudarė 11,8 mln., 2023 m. – 12,3 mln. Eur, taigi pokytis 2023 m., palyginti su 2022 m., – 3,9 proc.

Vis dėlto dėl augančio atvejų skaičiaus, didėjančio jų sudėtingumo finansinis sukčiavimas ir toliau yra viena daugiausia iššūkių keliančių problemų finansų sektoriuje bei vienas iš dažniausiai pasitaikančių kibernetinių incidentų. Atitinkamai finansinio sukčiavimo prevencija taip pat tebėra viena iš strategiškai svarbių Lietuvos banko veiklos kryptių.

2023 m. Lietuvos banko pagrindiniai darbai buvo susiję su finansinių paslaugų vartotojų švietimu ir pasiūlymų dėl konkrečių, geriausių rinkos praktiką atitinkančių priemonių, skirtų sukčiavimo prevencijai, teikimu finansų rinkos dalyviams. Be to, nuolat siekiama skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, kad sukčiavimų prevencijai skirtos priemonės ir iniciatyvos būtų veiksmingai įgyvendintos. 2023 m. vasarą Lietuvos banko Finansinio raštingumo centras, siekdamas atkreipti mokėjimo paslaugų vartotojų dėmesį į didėjantį sukčiavimo mastą, organizavo informacinę kampaniją „Prisijaukink budrumą – sukčiai neatostogauja!“. Jos tikslas buvo priminti, kokių sukčiavimo tipų esama, kaip juos atpažinti ir kaip užtikrinti savo pinigų ir duomenų saugumą. 2023 m. pabaigoje taip pat buvo pristatytas strateginis stalo žaidimas „Sukčių voratinklis. Išmok apsaugoti savo pinigus ir asmens duomenis“. Juo siekiama padėti mokėjimo paslaugų vartotojams lavinti jų atsparumą sukčiavimui įgūdžius. Be to, atsižvelgdamas į tai, kad finansų rinkos dalyviams būtina toliau stiprinti savo atsparumą kibernetinėms grėsmėms, o ypač finansiniam sukčiavimui, Lietuvos bankas parengė Sukčiavimo prevencijos gaires, kurios įsigalios 2024 m. gegužės 1 d. Sukčiavimo prevencijos gairėmis siekiama pagerinti finansų rinkos dalyvių finansinio sukčiavimo rizikos valdymą ir didinti taikomų prevencinių priemonių veiksmingumą, prisidėti prie geresnės stebėsenos, vertinimo ir sukčiavimo rizikos mažinimo, taip pat didinti mokėjimo paslaugų vartotojų apsaugą, gerinti jų gebėjimą atpažinti ir apsaugoti nuo sukčiavimo.

2023 m. kibernetinių incidentų, paveikusių bankus, skaičius mažėjo, tačiau kibernetinės rizikos lygis ir toliau buvo aukštas. Visi incidentai kilo dėl DDoS atakų. Dažniausiai tai turėjo trumpalaikį poveikį bankinių paslaugų pasiekiamumui internetu Lietuvoje. Siekdamas stiprinti Lietuvos kredito įstaigų kibernetinį atsparumą, Lietuvos bankas vykdė priežiūrinius veiksmus, įskaitant patikrinimus vietoje, teikė rekomendacijas, viešino ES reglamento 2022/2554 dėl skaitmeninės veiklos atsparumo finansų sektoriuje nuostatas ir skatino kredito įstaigas dalytis kibernetine žvalgybine informacija.

PRIEDAS. PAGRINDINIAI BANKŲ SEKTORIAUS RODIKLIAI⁵

1 lentelė. Pagrindiniai balanso ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2023 01 01, mln. Eur	2023 10 01, mln. Eur	2024 01 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
1.	Turtas	55 609,1	57 030,7	61 669,8	8,1	10,9
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	5 223,3	5 892,8	6 437,5	9,2	23,2
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	63,3	65,0	82,0	26,1	29,5
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	147,3	115,8	81,7	-29,4	-44,5
1.4.	Grynieji pinigai	484,5	458,3	435,5	-5,0	-10,1
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	18 855,6	15 328,7	19040,9	24,2	1,0
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	4 005,8	7 517,2	7 047,5	-6,2	75,9
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu)	25 951,0	26 619,5	27 508,8	3,3	6,0
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms	335,4	336,6	805,7	139,4	140,2
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms	1 141,8	478,5	443,3	-7,4	-61,2
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms	10 777,1	11 063,7	11 238,8	1,6	4,3
1.7.4.	Namų ūkiams	13 696,7	14 740,7	15 021,1	1,9	9,7
1.7.4.1.	iš jų paskolos būstui įsigyti	10 993,8	11 526,5	11 666,2	1,2	6,1
1.8.	Kitos turto pozicijos	878,3	1033,4	1035,80	0,2	17,9
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	55 609,1	57 030,7	61 669,8	8,1	10,9
2.1.	Centrinių bankų indėliai	1 615,5	488,9	493,0	0,8	-69,5
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	1 996,0	2 181,7	2 955,9	35,5	48,1
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	103,7	70,0	70,3	0,5	-32,2
2.4.	Indėliai	46 400,3	47 789,9	50 768,0	6,2	9,4
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	4 292,8	4 354,7	4 585,7	5,3	6,8
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	1 452,8	1 465,5	1 654,7	12,9	13,9
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	12 535,4	12 288,8	12 960,3	5,5	3,4
2.4.4.	Namų ūkių	28 119,3	29 680,9	31 567,3	6,4	12,3
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	180,5	238,1	283,3	19,0	57,0
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	2 078,3	2 350,9	2 893,7	23,1	39,2
2.7.	Nuosavybė	3 234,8	3 911,2	4 205,6	7,5	30,0

Šaltinis: Lietuvos bankas.

⁵ Bankams dėl svarbių priežasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami. 2024 01 01 duomenys yra neaudituoti.

2 lentelė. Pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2023 01 01, mln. Eur	2023 10 01, mln. Eur	2024 01 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
3.	Einamųjų metų pelnas	490,9	757,5	986,1	–	100,9
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	804,2	1 460,4	2 032,3	–	152,7
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	609,2	592,2	844,3	–	38,6
3.3.	Administracinės išlaidos	755,3	567,7	809,2	–	7,1
3.4.	Paskolų vertės ir nefinansinio turto sumažėjimas	80,7	47,1	87,1	–	7,9

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. nr.	Rodiklis	2023 01 01, proc.	2023 10 01, proc.	2024 01 01, proc.	Pokytis per ketvirtį, proc. p.	Pokytis per metus, proc. p.
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	20,32	19,94	19,94	0	–0,38
5.	1 lygio kapitalo pakankamumo rodiklis	20,09	18,59	18,61	0,02	–1,48
6.	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis	389,56	434,45	341,97	–92,48	–47,59
7.	Grynojo pastovaus finansavimo rodiklis	198,28	192,72	200,64	7,92	2,36
8.	Sverto rodiklis	5,84	6,40	6,05	–0,35	0,21
9.	Grynoji palūkanų marža	1,55	3,45	3,57	0,12	2,02
10.	Turto grąža	1,00	1,79	1,68	–0,11	0,68
11.	Nuosavybės grąža	14,19	24,71	23,46	–1,25	9,27
12.	Efektyvumo rodiklis (EBI metodika)	54,06	38,09	39,27	1,18	–14,79
13.	Neveiksnių skolų priemonės	0,46	0,58	0,56	–0,02	0,1

Šaltinis: Lietuvos bankas.